

ONDERSTEUNING IN DE KINDEROPVANG

COLOFON

Boom Beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteur: Mirjam de Stigter
Inhoudelijke redactie: Tamara van Gemert en Ina de Stigter-Vos

Titel: Ondersteuning in de kinderopvang
ISBN: 978 90 372 6740 2
Eerste druk/eerste oplage

© 2024 Boom Beroepsonderwijs | Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Auteursrecht ten aanzien van tekst- en datamining en machinelearning is nadrukkelijk voorbehouden.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van een (of meerdere) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom Beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl.

INHOUD

	Werken met dit keuzedeel	4
Hoofdstuk 1	Ontwikkelingsfasen van een kind	7
	Ontwikkelingsfasen en -gebieden	10
	0 tot 18 maanden	12
	Fysieke ontwikkeling	17
	De peuterfase: van 18 maanden tot 4 jaar	19
	De kleuterleeftijd: van 4 tot 6 jaar	22
	De basisschoolleeftijd: van 7 tot 12 jaar	25
	Begrippen	27
Hoofdstuk 2	Ontwikkeling stimuleren	31
	Voorwaarden voor ontwikkeling	33
	Spelontwikkeling en spelvormen	36
	Spel, speelgoed en meer	41
	Sociale interactie	45
	Begrippen	49
Hoofdstuk 3	Kinderziektes en verzorging	53
	Ziekteverwekkers	54
	Verzorging	59
	Het belang van goede slaap	62
	Ziekteverwekkers voorkomen	63
	Voeding	64
	Vaste voeding	67
	Begrippen	70
Hoofdstuk 4	Communicatie	73
	De zes interactievaardigheden	74
	Respectvol corrigeren	77
	Feedback vragen	78
	Regels bij feedback	80
	Feedback ontvangen	82
	Begrippen	85
Hoofdstuk 5	Uitdaging	87
	Index	92

WERKEN MET DIT KEUZEDEEL

Digitale leeromgeving

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig. Bijvoorbeeld video's, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Het icoontje in de vorm van een wereldbol verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar digitaal.boomonderwijs.nl/beroepsonderwijs.

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken, moet je je licentie activeren:

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

Ondersteuning in de kinderopvang

Er is veel vraag naar ondersteuning en extra handen in de kinderopvang. Jij kunt je op mbo-niveau twee specialiseren als ondersteuner in de kinderopvang. Zo doe jij ervaring op met pedagogisch werk. Pedagogisch werk gaat over de opvoeding en verzorging van kinderen. Als ondersteuner draag jij bij aan het leren, ontwikkelen en begeleiden van kinderen. Jouw rol en handelen is om de pedagogisch medewerker te helpen.

Na het goed doorlopen van dit keuzedeel kun je mogelijk doorstromen naar de opleiding voor pedagogisch medewerker. Ook kun je als ondersteuner in de kinderopvang ingezet worden bij het uitvoeren van (een beperkt aantal) begeleidende taken op de groep. Hierdoor worden jouw kansen op de arbeidsmarkt vergroot.

Dit keuzedeel gaat in op de ontwikkeling van kinderen en laat jou kennismaken met de pedagogische basisdoelen. Ook komt aan bod hoe de begeleiding van kinderen vorm krijgt, welke professionele beroepsvaardigheden van jou, de ondersteuner, gevraagd worden. Verder wordt er ingegaan op onderwerpen als kinderziektes, hygiëne en het contact met collega's. Je leert ook te reflecteren op het eigen handelen.

Let op!

Je kunt dit keuzedeel alleen volgen als je een praktijkplek voor twee ochtenden in de week hebt geregeld om daar je stageopdrachten uit te voeren.

Joset is ondersteuner in de kinderopvang. Ze werkt vier ochtenden als ondersteuner op de peutergroep. Joset heeft hierbij vaste taken. Het eerste uur mogen de kinderen vrij spelen. Joset zorgt dat ze de kinderen goed kan zien. Ondertussen knipt ze alvast de eierdozen doormidden, die de peuters bij de activiteit gaan verven. Als dit af is, zorgt ze dat het fruit gesneden is voor het fruitmoment. Joset ziet dat het bijna 10 uur is. Ze helpt de kinderen bij het toiletmoment. Sommige peuters zijn al zindelijk, andere helpt ze om op de wc te gaan zitten. Als iedereen naar de wc is geweest, wast Joset samen met de kinderen haar eigen en hun handen.

Joset merkt hierbij dat een paar kinderen warm aanvoelen en wat hongerig zijn. Ze ziet bij een paar kinderen wat blaasjes in het gezicht zitten. Ook geven de kinderen aan dat ze jeuk hebben. Joset denkt: 'Het lijkt wel of ze waterpokken krijgen. Ik ga het goed in de gaten houden en overleggen met de pedagogisch medewerker. De pedagogisch medewerker zal ook met de ouders overleggen.'

Bekijk de video.

Het is belangrijk dat je weet welke kinderziektes op een kinderdagverblijf voorkomen. En dat je weet hoe je hierbij handelt. Je kunt altijd overleggen met de pedagogisch medewerker. Denk eens na over kinderziektes. Welke kinderziektes heb jij zelf meegemaakt?

Leerdoelen

1. Je hebt kennis van de ontwikkeling van het kind.
2. Je kent de vier pedagogische basisdoelen van M. Riksen-Walraven.
3. Je kunt met ontwikkelingsgerichte activiteiten ondersteunend aansluiten bij de ontwikkelingsfase van kinderen.
4. Je bent op de hoogte van kinderziektes.
5. Je weet wat aandachtspunten zijn bij de verzorging en hygiëne van baby's en peuters.
6. Je hebt kennis van passende spel- en ontwikkelingsmaterialen.
7. Je kunt op een respectvolle manier communiceren met kinderen en de pedagogisch medewerker.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*

Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk. In sommige opdrachten werk je aan beroepsproducten; deze opdrachten herken je aan [BP]. Je kunt de beroepsproducten verzamelen in je portfolio. Je hebt ze nodig om de uitdaging aan het einde van het keuzedeel goed af te ronden.

De beroepsproducten in dit keuzedeel zijn:

- een poster maken over belangrijke ontwikkelingsfasen van een baby of peuter
- het interactief voorlezen van een boek
- een instructiekaart maken over handen wassen
- ondersteuning bieden bij een activiteit en hierop feedback vragen aan de pedagogisch medewerker.

- *Test je kennis*

Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie testen.

- *Uitdaging*

Dit is het eindproduct en de afronding van het keuzedeel. Hier werk je gedurende het hele keuzedeel naartoe. En hier word je op beoordeeld.

Je bereidt een presentatie voor over jouw werkzaamheden als ondersteuner. Je maakt deze presentatie in PowerPoint. Je zorgt dat de presentatie onderdelen bevat uit dit keuzedeel. Je geeft deze presentatie en laat dit filmen. Je vraagt een pedagogisch medewerker om jou feedback te geven. Ook geef je zelf aan wat goed ging en wat je wilt verbeteren. Deze feedback verwerk je in twee nieuwe leerdoelen.

- *Theorietoets*

Je docent besluit of je ter afsluiting een theorietoets maakt.

HOOFDSTUK 1

ONTWIKKELINGSFASEN VAN EEN KIND

Het is mooi om kinderen te zien opgroeien. Jij moet begrijpen hoe hun ontwikkeling gaat, en het opmerken als deze ontwikkeling trager of sneller dan normaal gaat.

Een kind is natuurlijk altijd een compleet mensje. Elk kind is uniek en ontwikkelt zich op eigen tempo, op verschillende gebieden. In dit hoofdstuk leer je de basis van kindontwikkeling. Na dit hoofdstuk kun je kinderen beter begeleiden.

Aan het eind van dit hoofdstuk

- kun je begrippen uit de ontwikkelingspsychologie benoemen en uitleggen
- kun je belangrijke mijlpalen van kinderen in een poster verwerken.

Opdracht 1 Jouw werkzaamheden

Je start dit keuzedeel met een klein onderzoekje. Praat met een pedagogisch medewerker over jouw taken als ondersteuner.

- a. Wat zijn jouw werkzaamheden als ondersteuner? Teken dit. Schrijf er ook de woorden bij.

- b. Wat wil je graag leren?

- c. Wat heb je hiervoor nodig?

- d. Hoe ga je dat doen?

Opdracht 2 Oriëntatie Ontwikkeling in fasen

Wát ontwikkelt zich allemaal als kinderen opgroeien? Wat heeft invloed op die ontwikkeling? Kinderen maken een groot proces door in hun ontwikkeling. Het is belangrijk om hier bij stil te staan. Dit begint wanneer kinderen worden 'gemaakt'. En eindigt als ze zelfstandig genoeg zijn om voor zichzelf te zorgen.

- a. Maak een woordwolk van minimaal twintig woorden waar jij aan denkt bij het woord *ontwikkeling*.

Je kunt hierbij het stappenplan Woordwolk maken gebruiken.

- b. Beschrijf drie herinneringen uit je kindertijd (levensgebeurtenissen) die invloed hebben gehad op jouw ontwikkeling.

Gebruik per herinnering minimaal twintig woorden. Bijvoorbeeld de geboorte van een broertje of zusje of een verhuizing.

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____

- c. Deel je ervaringen met een medestudent. Wat is jullie conclusie?

Ontwikkelingsfasen en -gebieden

De ontwikkeling van kinderen wordt in verschillende fasen opgedeeld. Dit worden **ontwikkelingsfasen** genoemd. We kijken naar deze ontwikkelingsfasen:

- de babyfase: 0 tot 18 maanden
- de peuterfase: van 18 maanden tot 4 jaar
- de kleuterleeftijd: van 4 tot 6 jaar
- de basisschoolleeftijd: van 7 tot en met 12 jaar.

In elke fase groeit een kind op verschillende ontwikkelingsgebieden:

- de lichamelijke en motorische ontwikkeling
- de sociaal-emotionele ontwikkeling
- de cognitieve ontwikkeling
- de taalontwikkeling
- de seksuele ontwikkeling.

Fysieke ontwikkeling

De **fysieke ontwikkeling** gaat over drie zaken: de lichamelijke groei, de ontwikkeling van de **zintuigen** (horen, ruiken, zien, proeven, voelen) en de motoriek. **Motoriek** heeft alles te maken met bewegen, zowel de grove motoriek (lopen, springen, klimmen) als de fijne motoriek (een boterham smeren, kralen rijgen, tekenen).

Sociaal-emotionele ontwikkeling

De **sociaal-emotionele ontwikkeling** gaat over de ontwikkeling van het gevoelsleven. En over de verbondenheid (**hechting**) die het kind ontwikkelt met zijn verzorgers. Ook de omgang met anderen valt onder de sociaal-emotionele ontwikkeling. Bijvoorbeeld het herkennen van gevoelens bij jezelf en bij anderen en daar rekening mee houden.

Cognitieve of verstandelijke ontwikkeling

De **cognitieve of verstandelijke ontwikkeling** is de ontwikkeling van het brein. Het brein van kinderen groeit voortdurend. Het start bij de geboorte, wanneer de hersencellen actief worden.

De omgeving beïnvloedt deze ontwikkeling. Een veilige, liefdevolle, speelse en leerrijke omgeving helpt het kindbrein groeien. Er ontstaan zo sterke verbindingen tussen hersencellen. Deze verbindingen zijn belangrijk om te kunnen voelen, bewegen, denken en leren.

Kinderen worden geboren met slechts een derde van hun uiteindelijke hersencapaciteit. In de eerste drie levensjaren worden 700 nieuwe verbindingen per seconden gemaakt. Dit proces gaat door tot je 25 bent.

Kinderen leren constant, zelfs tijdens hun slaap. Een middagdutje is daarom goed voor het brein. Ook water, zuurstof, gezond eten en beweging zijn goed voor het brein.